

EURÓPAI FÜZETEK 34.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI

TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Dr. Horváth Ágnes Állategészségügy az Európai Unióban

Mezőgazdaság

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külügyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ
és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós,
Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András,
Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső,
Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám,
Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Bulyovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Lektor: Berényi Andrea

Kézirat lezárva: 2003. május 5.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Audiovisual Library European Commission;

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

A közösségi állat-egészségügyi szabályokat, az e területre vonatkozó követelményrendszert a magyar szakemberek már jó ideje ismerik. Hazánk eleinte a Közösségbe élő állatot és állati eredetű termékeket exportáló, úgynevezett harmadik országgént, majd egyenértékűségi (ekvivalencia) tárgyalásokat folytató államként tárgyalt az Európai Bizottság szakértőivel, mára pedig a közel jövőben az Európai Unió tagjává váló jelölt országgént.

Míg kezdetben csupán a közösségi előírások ismerete és az EU-ba exportálandó élő állatok, állati eredetű termékek tekintetében azok betartása volt a feladat, napjainkban már a teljes uniós állat-egészségügyi joganyag átvétele és végrehajtása a cél. Az állat-egészségügyi jogszabályok a teljes közösségi joganyag *mintegy negyedrészt* teszik ki.

A csatlakozási tárgyalások 2002. március 21-én lezajlott főtárgyalói fordulóján további tárgyalást nem igénylő területként lezárták az állat-egészségügyi és a növényegészségügyi fejezetrészt. Ezzel egy közel négyéves tárgyalási időszak végére tettek pontot, amely 1998 októberében az átvilágítással (úgynevezett screening) kezdődött, majd a pozíciós dokumentumok (a problé-

más területekre vonatkozó átmeneti mentességi kérelmek) beadásával, valamint a technikai konzultációk és a helyszíni ellenőrzések sorával folytatódott.

A tárgyalási fejezet ezen részének lezárása a felkészülési folyamat újabb, intenzívebb szakaszát – és nem annak befejeződését – jelenti, hiszen a megszületett megállapodások és vállalások véglegesítése után ezek végrehajtása a feladat. Az Európai Unió folyamatosan figyelemmel kíséri, ellenőrzi a teljesítést, részben megbeszélések, jelentések, részben pedig további helyszíni szemlék formájában.

I. Bevezetés

Az Európai Unióban az állat-egészségügyi szabályozás gyökerei egészen a hatvanas évek közepéig nyúlnak vissza: már ekkor felmerült az igény az élő állat és állati eredetű termékek akkori tagországok közötti szállítására és kereskedelmére vonatkozó állat-egészségügyi feltételek meghatározására.

Tekintettel arra, hogy az egyes tagállamok állat-egészségügyi szolgálatainak felépítése, kompetenciája és működése jelentősen eltér egymástól, az e területre vonatkozó közösségi joganyag *kompromisszumok sorát* tartalmazza, és formáját tekintve az esetek többségében *irányelv* (más néven direktíva).

Erre a jogszabályformára jellemző, hogy az elérendő cél, a módszer meghatározott, de viszonylag nagy szabadságot ad a végrehajtás vonatkozásában az illetékes nemzeti hatóságnak. Ebből következően az egyes rendelkezéseknél számos különböző értel-

mezésre, interpretálásra van lehetőség, ami eltérő megvalósítást eredményezhet. Az egy- séges végrehajtás és értelmezés elősegítése és hatékony megvalósítása érdekében az Európai Unió néhány évvel ezelőtt létrehozta a Bizottság Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóságán belül az úgynevezett *Állat- egészségügyi és Élelmiszer Irodát* (FVO), amely a tagországokban és a harmadik országokban végez helyszíni ellenőrzéseket.

Az állategészségügyet rendszerint az úgynevezett horizontális témakörök közé sorolják, de a joganyag nagyszámú vertikális elemet is tartalmaz.

A következőkben bemutatjuk az Európai Unió állategészségüggyel foglalkozó intézményeit, ismertetjük a közösségi szabályozás szerint az állategészségüghöz tartozó témaköröket és a jelenlegi magyar helyzetet, valamint vázoljuk a további feladatokat.

II. Az Európai Unió szervezete az állategészségügy területén

1997-ig az állat-egészségügyi kérdésekkel az Európai Bizottság *Mezőgazdasági Főigazgatósága* foglalkozott. A BSE-krízis kapcsán, az Európai Parlament által felállított testület rámutatott arra, hogy szükségessé vált egy új szervezet kialakítása, amely lehetővé teszi az egészségvédelemmel összefüggő kérdések hatékonyabb kezelését. Így jött létre az *Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság*, és az állat-egészségügyi terület teljes egészében ehhez került. Megalakult továbbá az *Állat-egészségügyi és Élelmiszer Iroda*, valamint tervbe vették az *Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal* felállítását is.

1. Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság (SANCO)

A főigazgatóság hét igazgatóságból áll, ezek közül három foglalkozik állat-egészségügyi kérdésekkel:

- *D Igazgatóság (élelmiszerbiztonság)*: előállítási és forgalmazási lánc;
- *E Igazgatóság (élelmiszerbiztonság)*: növényegészségügy, állategészségügy és állatvédelem;

- *F Igazgatóság*: Állat-egészségügyi és Élelmiszer Iroda (székhelye Írországban van). A D és az E Igazgatóságok felelősek a Tanácshoz és a Parlamenthez benyújtandó *jogszabálytervezetek* (rendeletek és irányelvek) elkészítéséért, valamint – a közösségi vívmányok érvényesítésével összefüggésben – az állandó (szabályozó) bizottságok által megtárgyalandó *határozati javaslatok* megfogalmazásáért.

1.1. Az Állat-egészségügyi és Élelmiszer Iroda (FVO)

Az iroda az Európai Közösség vizsgáló ügynöksége, amely 1997 áprilisában alakult meg. Az iroda feladata, hogy biztosítsa az állat-egészségügyi és a növény-egészségügyi, valamint az élelmiszerekre vonatkozó jogszabályok betartását mind az Európai Unión belül, mind a harmadik országokban, továbbá hozzájáruljon az európai fogyasztók számára hozzáférhető élelmiszerek biztonságába vetett bizalom fenntartásához.

Az Európai Unió állat-egészségügyi követelményei betartásának ellenőrzése az illetékes *nemzeti hatóságok feladata* mind a tagországokban, mind azokban a harmadik országokban, amelyek jogosultak mező-

gazdasági termékeket exportálni az unióba. A Bizottság (az Állat-egészségügyi és Élelmiszer Iroda) helyszíni ellenőrzés keretében felülvizsgálja ezen ellenőrzés módját, így garantálva annak egységességét az EU egész területén.

1.2. Az állandó bizottságok és a tagállamok

Az Élelmiszerlánc és Állat-egészségügyi Állandó Bizottság a tagországok képviselőiből áll,

és a Bizottság részvételével tartja üléseit, amelyeken áttekinti és elfogadja az Európai Bizottság által megfogalmazott, a Tanács és az Európai Parlament elé terjesztendő jogszabálytervezeteket. Évente átlagosan 60 ülést tart, amelyeken alkalmanként 40–60 napirendi pontról szavaznak a résztvevők. Az egészségügyi kérdések tekintetében célravezetőbbek az állandó (szabályozó) bizottságok, mint a menedzsment-bizottságok. Az *állandó bizottságok* eljárásrendje szerint a

felvetett javaslatot csak akkor fogadják el, ha a bizottság tagjai minősített többséggel megszavazták azt, a menedzsmen-bizottságban azonban a negatív vélemény hiánya automatikusan a javaslat elfogadását vonja maga után.

2. Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal

A hivatal megalapítására a 172/2002 tanácsi és európai parlamenti rendelet teremtette meg a jogalapot. Az intézmény kulcsszerepet játszik az Európai Bizottság, a tagországok és az Európai Parlament folyamatos *informálásában* az élelmiszerekkel összefüggő *egészségügyi kockázatokra vonatkozóan*, az előállítás és a forgalmazás minden szakaszát illetően. Az adatok gyűjtése, elemzése, a tudományos tanácsadás, valamint a kockázatkommunikáció tartozik a hivatal feladatai közé. A kockázatkezelés azonban továbbra is az Európai Bizottság, a Tanács, illetve az Európai Parlament hatásköre.

3. Az Európai Unió Tanácsa

Az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa) egyre gyakrabban foglalkozik állat-egészségügyi kérdésekkel. Rendszerint a mezőgazdasági és/vagy az egészségügyi miniszterek ülésén tárgyalják ezeket a témákat. Véleménykülönbség esetén a COREPER (Állandó Képviselők Bizottsága) végzi az előzetes egyeztetéseket.

4. A tagországok állat- egészségügyi struktúrája

Az egyes tagországok állat-egészségügyi kérdésekkel foglalkozó szervei nem egyformák, és kompetenciájuk is nagyon eltérő. Struktúrájuk többnyire a hagyományokon, a földrajzi tényezőkön és a feladatok megosztásán alapul. Nincs olyan közösségi jogszabály, amely kötelező előírásokat tartalmazna a tagországi állat-egészségügyi szolgálatok szervezeti felépítését illetően.

III. Állat-egészségügyi intézkedések az Európai Unióban

Az állat-egészségügyi intézkedések az állat-állományra és az ezzel összefüggő termelésre vonatkoznak, céljuk az állatok és az emberek egészségének védelme, vagyis az alábbi területek:

- járványtan (állatbetegségek megelőzése és leküzdése);
- állati eredetű élelmiszerekre vonatkozó higiéniai követelmények;
- takarmányozás;
- állati eredetű melléktermékek;
- állatgyógyászati készítmények;
- az állatállomány védelme.

Ez a hagyományos kategorizálás ma már nem elégséges, hiszen gyakran nehéz egy intézkedést csupán egy kategóriába sorolni; a BSE leküzdése, a mentesítés összefügg a takarmányozással, az állati hulladékok kezelésével, a járványtannal és az élelmiszerhigiéniával is.

Létezik egy *újabb besorolás*, amelynek alapja az egyes intézkedések *cél szerinti* csoportosítása. (Például különbséget tesz járványtan és állat-egészségügyi közegészségügy között. Ez utóbbi csoportba tartozik

minden olyan állat-egészségügyi intézkedés, amelynek célja az emberi egészség védelme.) Természetesen ez a csoportosítás sem képes maradéktalanul megszüntetni az átfedéseket.

Ezek a területeken a direktívák technikai előírásainak módosítását az Állat-egészségügyi és Élelmiszerlánc Állandó Bizottság vagy az Állatgyógyászati Készítmények Állandó Bizottsága végzi.

1. Élő állatok és állati eredetű termékek állat-egészségügyi ellenőrzése az egységes belső piacon

Az EU egységes belső piacának alapvető jellemzője, hogy nincsenek a tagországok között határok; határellenőrzés nélkül szabadon mozognak a személyek és az áruk. Ez az élő állatokra és az állati eredetű termékekre is vonatkozik.

Természetesen ezek szállítása az egyes tagországok között állat-egészségügyi kockázatot hordoz, amelynek minimalizálása

* A joganyagból az áttekinthetőség kedvéért csak az alapszabályokat és a fontosabb módosításokat soroljuk fel.

érdekében számos követelményt állított fel az Európai Unió. Az állat-egészségügyi ellenőrzés *100 százalékos a származási helyen*, azaz ahonnan a szállítmány indul, és nem diszkriminatív, *szűrőpróbaszerű a rendeltetési helyen*, azaz ahova a szállítmány megérkezik. Az ellenőrzéseket az adott tagország illetékes állat-egészségügyi hatósága végzi a közösségi rendelkezéseknek megfelelően.

Az élőállat-szállítmányokat *állat-egészségügyi bizonyítvány* és – hosszú távú szállítás esetén – úgynevezett *útvonalterv* kíséri. Ezek a dokumentumok tartalmazzák mindazokat az adatokat, igazolásokat, állat-egészségügyi és állatvédelmi garanciákat, amelyek elengedhetetlenek az unión belüli szállításhoz. A követelményrendszer állatfajonként, kategóriánként és hasznosítási irányonként változó.

Az állati eredetű termékeket a Közösségen belüli szállításkor kereskedelmi iratok kísérik, de az előbbieken jelzett, a származási és a rendeltetési helyen elvégzendő ellenőrzések a termékek esetében is kötelezők.

Külön jogszabály foglalkozik az állat-egészségügyi kísérőiratok kiállításának általános szabályaival, a kiállító illetékes hatósági személy feladataival és felelősségével

Az állat-egészségügyi ellenőrzésre kötelezett szállítmányok mozgásának figyelemmel kísérése és hatékony felügyelete érdekében az unió létrehozott egy *számítógépes hálózat*

tot (ANIMO). Az egységes kódokat közösségi jogszabályok határozzák meg, és a származási hely szerint illetékes állat-egészségügyi hatóság minden egyes állat-egészségügyi ellenőrzésre kötelezett szállítmány indítása-

kor köteles úgynevezett ANIMO-üzenetet küldeni, amelynek segítségével tájékoztatja a rendeltetési hely szerint illetékes állat-egészségügyi hatóságot.

Fontosabb közösségi jogszabályok⁷

72/461 EKG tanácsi irányelv a friss hús belső piaci kereskedelmének egészségügyi problémáiról (módosította a 73/358 EKG, 77/98 EKG, 80/213 EKG, 80/1099 EKG, 83/646 EKG, 85/322

EGK, 87/64 EGK, 91/266 EGK, 91/687 EGK irányelv).

80/215 EGK tanácsi irányelv a húskészítmények belső piaci kereskedelmének állat-egészségügyi problémáiról (módosította a 80/1100 EGK, 85/321 EGK, 87/491 EGK, 88/660 EGK, 91/687 EGK irányelv).

88/407 EGK tanácsi irányelv a házi-ásított szarvasmarhafajok mélyhűtött spermájának belső piaci kereskedelmére és importjára vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről (módosította a 90/120 EGK és a 93/60 EGK irányelv).

89/556 EGK tanácsi irányelv a házi-ásított szarvasmarhafélék embrióinak belső piaci kereskedelmének és harmadik országokból történő importjának egészségügyi feltételeiről (módosította a 93/52 EGK irányelv).

89/662 EGK tanácsi irányelv az egy-éses belső piaci kereskedelem során alkalmazandó állat-egészségügyi ellenőrzésekről, tekintettel a belső piac kialakítására (módosította az 57/67 EGK irányelv).

90/425 EGK tanácsi irányelv egyes élő állatok és termékek esetében a belső piaci kereskedelem során alkalmazandó állat-egészségügyi és állattenyésztési ellenőrzésekről, tekintettel a belső

piac kialakítására (módosította a 92/60 EGK és a 2002/22 EK irányelv).

90/426 EGK tanácsi irányelv a lófélék szállításának és harmadik országból történő importjának állat-egészségügyi feltételeiről (módosította a 92/96 EGK irányelv).

90/429 EGK tanácsi irányelv a házi-ásított sertések spermájának belső piaci kereskedelmére és importjára vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről.

90/539 EGK tanácsi irányelv a baromfifélék és a keltetésre szánt tojások belső piaci kereskedelmének és harmadik országból történő importjának állat-egészségügyi feltételeiről (módosította a 93/120 EK és az 1999/90 EK irányelv).

91/67 EGK tanácsi irányelv a vízi állatok és termékeik forgalomba hozatalának állat-egészségügyi feltételeiről (módosította a 93/54 EGK, 98/45 EK irányelv).

91/68 EGK tanácsi irányelv a juh és kecskefélék belső piaci kereskedelmének állat-egészségügyi feltételeiről (módosította a 2001/10 tanácsi és európai parlamenti irányelv).

91/494 EGK tanácsi irányelv a friss baromfihús belső piaci kereskedelmére és harmadik országból történő import-

jára vonatkozó állat-egészségügyi feltételekről (módosította a 93/121 EKG, 1999/98 EKG irányelv).

92/65 EKG tanácsi irányelv a 90/425 EKG irányelv A (I) mellékletében leírt speciális közösségi szabályok hatálya alá nem tartozó állatok, sperma, pete(tojás) és embriók belső piaci kereskedelmére és importjára vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről (módosította az 1282/2002 és az 1802/2002 bizottsági rendelet).

92/118 EKG tanácsi irányelv a 89/662 EKG irányelv A (I) mellékletében és a patogének tekintetében a 90/425 EKG irányelvben leírt speciális közösségi szabályok hatálya alá nem tartozó termékek kereskedelmének és a közösségbe történő importjának állat-egészségügyi és közegészségügyi követelményeiről (módosította a 96/90 EK irányelv és a 2002/33 EK tanácsi és európai parlamenti irányelv).

96/93 EKG tanácsi irányelv az állatok és az állati eredetű termékek bizonylatolásáról.

97/12 EK tanácsi irányelv a szarvasmarhafélék és a sertés belső piaci kereskedelmének egészségügyi problémáiról szóló 64/432 EKG irányelv módosításáról és naprakésszé tételéről (módosított

ta a 98/46 EK, 98/99 EK irányelv, az 535/2002, 1226/2002 bizottsági rendelet, a 2000/15 EK, 2000/20 EK tanácsi és európai parlamenti irányelv).

2. Állatok jelölése és nyilvántartása

Az Európai Unió még 1992-ben alkotott egy általános rendelkezést a gazdasági haszonállatok jelölésére és nyilvántartására vonatkozóan. A BSE és más állatbetegségek megjelenése és a fogyasztók bizalmának megrendülése szükségessé tette a közösség tagországaiban az élő állatok és az azokból készült termékek alapos nyomon követhetőségét.

Ezért a kilencvenes évek végén újabb, *részletesebb szabályok* születtek, főként a *szarvasmarha* egyedi azonosításáról és nyilvántartásáról. E szerint minden szarvasmarhát *egyedileg*, a jogszabályban leírtaknak megfelelő *füljelzővel* (krotáliával) kell ellátni, és adatait egy központi adatbázisban kell tárolni. Regisztrálni kell továbbá az állat *mozgását*, illetve a későbbiekben *állategészségügyi státusát* bizonyos állatbetegségekre vonatkozóan. Az egyes tagállamok központi adatbázisát az Európai Bizottság minősíti, majd elfogadás után is rendszeresen ellenőrzi annak rendeltetésszerű működését.

A sertés, a juh és a kecske jelölésére és nyilvántartására ma még nem léteznek ilyen részletes előírások, de a közeljövőben várhatóan ezen a területen is új szabályokat hoznak (különös tekintettel az Európában tavaly pusztító ragadós száj- és körömfájás járványból leszűrt tapasztalatokra).

Fontosabb közösségi jogszabályok

92/102 EKG tanácsi irányelv az állatok azonosításáról és nyilvántartásáról.

2629/97 bizottsági rendelet a 820/97 tanácsi rendelet végrehajtásának részletes szabályairól, a füljelzők, a telepnyilvántartások és az állatútlevelek vonatkozásában a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerében (a 820/97 rendeletet hatályon kívül helyezte az 1760/2000 rendelet; módosította a 2197/1982, 331/1999, 1663/1999 rendelet).

2630/97 bizottsági rendelet a 820/97 tanácsi rendelet végrehajtásának részletes szabályairól a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének keretein belül végrehajtandó ellenőrzések minimális szintjére vonatkozóan (módosította a 132/1999 rendelet).

494/98 bizottsági rendelet a 820/97 tanácsi rendelet végrehajtásának

részletes szabályairól a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének keretein belül az alkalmazandó minimális adminisztratív szankciókra vonatkozóan.

1760/2000 európai parlamenti és tanácsi rendelet a szarvasmarhafélék azonosítására és nyilvántartására szolgáló rendszer létrehozásáról és a marhahús és marhahús-készítmények címkézéséről, valamint a 820/97 tanácsi rendelet visszavonásáról.

3. Állat-egészségügyi ellenőrzések és vizsgálatok finanszírozása

Az uniós szabályozás ebben az esetben is *keretjellegű*, és a következő alapelvek lefektetésével szabályozza az állat-egészségügyi vizsgálatok és ellenőrzések finanszírozását:

- a beszedett díjnak fedezniük kell az állat-egészségügyi szolgálat direkt és indirekt költségeit;
- meghatározott azoknak a tevékenységeknek a köre, amelyek díjkötelesek (például húsvizsgálat, élő állatok ellenőrzése stb.) és az ezekre fordítható minimális összeg;
- az irányelvben lefektetett díjköteles tevékenységeken felül az illetékes nemzeti hatóságok más állat-egészségügyi tevékenységekért is szedhetnek díjat nemzeti hatáskörben (például állat-egészségügyi határállomási díjak).

Fontosabb közösségi jogszabályok

85/73 EKG tanácsi irányelv a frishús és baromfihús egészségügyi ellenőrzésének és vizsgálatának finanszírozásáról (módosította a 93/118 EKG, 95/24 EKG, 96/17 EK irányelv).

88/409 EKG tanácsi irányelv a nemzeti piacra szánt húsról vonatkozó egészségügyi

ségügyi szabályok lefektetéséről, az ilyen hús vizsgálatokhoz kiszabandó tarifákról a 85/73 EKG irányelv alapján.

96/43 EK tanácsi irányelv a 85/73 EKG irányelv módosításáról és konzolidálásáról az élő állatok és egyes állati eredetű termékek vizsgálata és ellenőrzése finanszírozásának biztosítása érdekében, valamint a 90/675 EKG és a 91/496 EKG irányelvek módosításáról.

4. Harmadik országból az Európai Unióba érkező élő állatok és állati eredetű ter- mékek állat-egészségügyi ellenőrzése

Tekintettel arra, hogy az Európai Unióban az egyes tagországok között nincsenek határok, az élő állatok és az állati eredetű termékek szabadon mozoghatnak a Közösség egész területén. Annak érdekében, hogy az ebből eredő állat-egészségügyi kockázatot minimalizálják, az unió külső határain szigorú állat-egészségügyi ellenőrzéseket vezetnek be az ott belépő, állat-egészségügyi ellenőrzésre kötelezett szállítmányokra.

Az Európai Unió *élő állatok* vonatkozásában *állatfajonként* és *hasznosítási irányonként*, *állati eredetű termékek* tekintetében pedig *árucsoportonként* részletes importfelteteleket fektetett le minden, a Közösség

be ilyen élőállatot, terméket, árut szállítani kívánó harmadik ország, illetve annak egyes régiói számára. A jogszabályok az import állat-egészségügyi követelményeit, a szükséges garanciákat sorolják fel, valamint a szállítmányt kötelezően kísérő állat-egészségügyi bizonyítvány mintáját mutatják be.

Az állat-egészségügyi ellenőrzésre kötelezett importszállítmányok csak az unió által jóváhagyott és a hivatalos közlönyben megjelentetett *listán szereplő állat-egészségügyi határátkelőhelyen* léphetnek be a Közösség területére. A határállomások a következő *szállítmányok* fogadására kérhetik jóváhagyásukat:

- élő állatok;
- emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek;
- nem emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek;
- ezek kombinációja.

Az EU külső határán végzett *állat-egészségügyi ellenőrzés* a következőkre terjed ki:

- a dokumentáció vizsgálata (például megfelelő kísérő irat megléte, annak kitöltése);
- az azonosság vizsgálata (az állat-egészségügyi bizonyítványban szereplő és a szállítóeszközön lévő áru összevetése);
- fizikális vizsgálat (ennek módja és mértéke a szállítmánytól függ);
- állatvédelmi vizsgálat (állatok állapota, szállítóeszköz, útvonalterv stb.).

Részletes rendelkezések szólnak az egyes állat-egészségügyi határállomások közösségi elfogadásához szükséges feltételekről (megfelelő iroda, vizsgáló-, tároló-, hűtőhelyiségek, istálló stb. megléte), a határállomás típusának megfelelően.

A harmadik országból érkező szállítmányokat az állat-egészségügyi határállomáson mint származási helyen regisztrálják, az előzőekben leírt ANIMO-rendszerben.

A Közösség tagállamaiból a harmadik országokba irányuló élő állat és állati eredetű termék exportjára nem vonatkozik egységes uniós szabályozás.

Fontosabb közösségi jogszabályok

72/462 EKG tanácsi irányelv a harmadik országokból történő szarvasmarhafélék, sertés és friss hús importjának egészségügyi és állat-egészségügyi ellenőrzési problémáiról (módosította a 83/91 EKG, 87/64 EKG, 88/289 EKG, 91/69 EKG, 91/266 EKG, 91/668 EKG, 96/91 EK irányelv).

77/96 EKG tanácsi irányelv a harmadik országokból importált házi sertés friss húsának trichinella (*trichinella spiralis*) vizsgálatáról.

91/496 EKG tanácsi irányelv a harmadik országokból a Közösségbe belépő

állatok állat-egészségügyi ellenőrzései szervezési elveinek meghatározásáról és a 89/662 EKG, 90/425 EKG és 90/675 EKG irányelvek módosítása.

97/78/EK tanácsi irányelv a harmadik országokból a Közösségbe belépő termékek állat-egészségügyi ellenőrzése szervezési elveinek meghatározásáról és a 97/79 EKG, 91/67 EKG, 91/492 EKG, 71/118 EKG, 72/462 EKG, 85/73 EKG, 92/118 EKG irányelvek módosításáról a harmadik országokból a Közösségbe belépő termékek állat-egészségügyi ellenőrzésének szervezésére vonatkozóan.

5. Az állatbetegségek megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedések

Az egyes állatbetegségek megelőzésére és leküzdésére irányuló közösségi jogszabályok a *Nemzetközi Állat-járványügyi Hivatal* (OIE) ajánlásait követik. Természetesen az erre vonatkozó uniós előírásoknak számos speciális vonása is van.

Kezdetben a közösségi politika létrehozásának célja az állatállományok egészségének megőrzése és javítása volt, az állattartás jövedelmezőségének növelése érdekében, valamint az egyes tagországok állat-egészségügyi státusa közötti különbségből adódó kereskedelmi akadályok megszüntetése.

A harmonizáció a legmagasabb státus elérésére irányult, és olyan mentesítési politikák végrehajtására, amelyek a vakcinázás nélküliségen, az állatbetegségek szűrésén, a beteg vagy a fertőzött állatok leselejtezésén és megsemmisítésén alapulnak, az adott kórokozó járványtani jellegzetességeinek megfelelően felállított eljárásrend szerint.

Az Európai Unióban a legfontosabb állatbetegségek *bejelentési kötelezettség* alá esnek. A gyors bejelentés és tájékoztatás egy erre a célra kifejlesztett számítógépes rendszer (ADNS) segítségével, kódolt üzenetek formájában történik. Ezen betegségekre az EU az úgynevezett *kiirtási politikát* (stamping-out) alkalmazza; azaz a beteg, a betegségre gyanús és a fertőzött állományokat egy adott területen teljes egészében kiirtják, a vakcinázás nem megengedett. Az elmúlt évben pusztító ragadós száj- és körömfájás járvány ideje alatt azonban ez az eljárás megkérdőjeleződött, hiszen nagyszámú egészséges állatot is leöltek.

Az egyes betegségek elleni védekezést és a végrehajtandó intézkedéseket minden fontos betegség tekintetében úgynevezett *készenléti terv* formájában kell a tagállamoknak rögzíteniük, és ennek végrehajtására rendszeresen *szimulációs gyakorlatokat* kell rendezniük.

Az állatbetegségek leküzdéséhez kapcsolódó lényeges kérdés az állattartók *állami*

kártalanítása. Ennek mértéke az unióban 100 százalék, az összeg felét közösségi forrásokból fedezik. Egyes, a tagországok számára lényeges betegségektől való mentesítési programok (például *Brucella melitensis*) finanszírozásában is részt vesz az Európai Unió.

Említést érdemel a *szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma* (BSE), valamint a *juhok surlókórja* (scrapie), amelyekre speciális – részletes és sűrűn változó – szabályozás vonatkozik az unióban a következő fő területeken:

- az állatjelölések és nyilvántartások megszigorítása, az esetlegesen beteg vagy fertőzött állatok visszakereshetősége érdekében;
- az úgynevezett kockázati csoportba tartozó állatok monitoring-rendszerű vizsgálata;
- valamennyi, 30 hónapnál idősebb levágott szarvasmarha úgynevezett prionteszttel történő ellenőrzése a vágóhídon;
- a betegség szempontjából speciális kockázatot jelentő anyagok eltávolítása és megsemmisítése;

- emlős eredetű fehérje etetésének tilalma – bizonyos kivételektől eltekintve – gazdasági haszonállatokkal.

Ezenfelül az Európai Unió saját tagországai-ra és azokra a harmadik országokra vonatkozóan, amelyek a Közösségbe szarvasmarhát és szarvasmarha eredetű termékeket kívánnak exportálni, tudományos *kockázatelemzést végez*, és ennek alapján különböző osztályokba sorolja az államokat. A besorolás jelentősége abban rejlik, hogy az egyes csoportokba tartozó országokkal szemben más-más állat-egészségügyi feltételek érvényesek a szarvasmarhára és annak termékei-re vonatkozóan.

Az unióban minden bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegséget illetően jogszabályban kijelöltek egy úgynevezett *közösségi referencialaboratóriumot*. Emellett minden tagállam meghatároz egy *nemzeti referencialaboratóriumot*, amelynek feladata az adott tagországban a kérdéses betegség diagnosztizálását végző más laboratóriumok szakmai felügyelete, valamint a kapcsolattartás a közösségi referencialaboratóriummal.

Fontosabb közösségi jogszabályok

82/894 EKG tanácsi irányelv az állatbetegségek bejelentéséről a Közösségen belül.

85/511 EKG tanácsi irányelv a ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésre vonatkozó közösségi intézkedések bevezetéséről (módosította a 90/423 EKG irányelv).

92/35 EKG tanácsi irányelv az afrikai lópestis elleni védekezés és leküzdés szabályairól.

92/40 EKG tanácsi irányelv a baromfipestis elleni védekezésre vonatkozó közösségi intézkedések bevezetéséről.

92/66 EKG tanácsi irányelv a Newcastle-betegség elleni védekezésre vonatkozó közösségi intézkedések bevezetéséről.

92/119 EK tanácsi irányelv az egyes állatbetegségek elleni védekezésre vonatkozó általános közösségi intézkedések bevezetéséről és a sertés hólyagos betegségére vonatkozó speciális intézkedésekről.

93/53 EKG tanácsi irányelv egyes halbetegségek elleni védekezésre vonatkozó közösségi minimumintézkedések bevezetéséről (módosította a 2000/27 EK irányelv és a 2001/288 EKG határozat).

95/70 EK tanácsi irányelv egyes bi-valve (kettőshéjú) kagylókat érintő betegségek elleni védekezésre vonatkozó közösségi minimumintézkedések beve-

zetéséről (módosította a 2001/293 EK határozat).

2000/75 EK tanácsi irányelv a kényelv-betegség elleni védekezés és leküzdés speciális szabályainak megállapításáról.

2001/89 EGK tanácsi irányelv a klasszikus sertéspestis elleni védekezésre a vonatkozó közösségi intézkedésekről.

999/2001 EK tanácsi rendelet és parlamenti rendelet egyes átvihető szivacsos agyvelőbántalmak megelőzése ellenőrzésének és leküzdésének szabályairól (módosította az 1248/2001 EK, 1326/2001, 270/2002, 1494/2002 EK rendelet, a 90/424 EGK tanácsi határozat az állat-egészségügyi kiadásokról).

2002/60 EK tanácsi irányelv az afrikai sertéspestis elleni védekezés speciális szabályainak megállapításáról és a Teschen-féle betegség és az afrikai sertéspestisről szóló 92/119 EGK irányelv módosításáról.

6. Élelmiszerhigiénia, élelmiszerbiztonság

Az élelmiszerhigiéniaival, az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos kérdések az állategészségügy és a közösségi politika egyik kulcsfontosságú területét képezik.

A közösségi állat-egészségügyi szabályozás csak az állati eredetű élelmiszerek előállításának és forgalomba hozatalának feltételeit részletezi. Egyre nehezebb azonban ezt a területet önmagában vizsgálni, hiszen mindinkább előtérbe kerül a láncjellegű ellenőrzés, a visszakereshetőség, a nyomon követhetőség, azaz „*az istállótól az asztalig*” elv alkalmazása a gyakorlatban, amely mind az ellenőrző hatóságtól, mind az előállítótól más megközelítést, szemléletet kíván meg.

A horizontális élelmiszerhigiéniai előírások mellett számos – egyes termékfajtákra vonatkozó – speciális *vertikális szabályozás* is érvényben van. Ezek a rendelkezések meghatározzák az élelmiszer-előállító üzem strukturális kialakítását, higiéniáját, a termék előállításának, tárolásának, szállításának és forgalomba hozatalának körülményeit és állat-egészségügyi feltételeit, a termék egészségügyi jelölését, az állat-egészségügyi ellenőrzés szempontjait.

Az élelmiszer-előállító üzemek élelmiszerhigiéniai ellenőrzése három lépcsőben történik: elsődleges az *üzemek önellenőrzése*, amelyet saját vizsgálataival kiegészítve ellenőrizz a *hatósági állatorvos*, majd az *uniós szakértők* rendszeres helyszíni ellenőrzések során értékelik a nemzeti állat-egészségügyi szolgálat munkáját az élelmiszer-előállító üzemek ellenőrzésének tükrében.

Egyes kiskapacitású üzemek bizonyos könnyítésekre jogosultak az üzemkialakítási feltételek tekintetében, ezek azonban nem befolyásolhatják az előállított termék higiéniáját, biztonságosságát.

Fontosabb közösségi jogszabályok

89/437 EKG tanácsi irányelv a tojástermékek előállítását és forgalomba hozatalát érintő higiéniai és egészségügyi problémákról (módosította a 91/684 EKG irányelv).

91/492 EKG tanácsi irányelv a kettőshéjú kagylók előállításának és forgalomba hozatalának egészségügyi feltételeiről (módosította a 97/61 EK irányelv).

91/493 EKG tanácsi irányelv a halászati termékek előállításának és forgalomba hozatalának egészségügyi feltételeiről (módosította a 95/71 EK irányelv).

91/495 EKG tanácsi irányelv a nyúlhús és a tenyésztett vadak húsnak előállítását és forgalomba hozatalát érintő állat-egészségügyi és közegészségügyi problémákról.

92/45 EKG tanácsi irányelv a vadon élő állatok leölésével és húruk forgalmazásával összefüggő állat-egészségügyi és közegészségügyi problémákról.

91/497 EKG tanácsi irányelv a friss hús előállításának és forgalomba hozatalának belső piaci kereskedelmét érintő egészségügyi problémákról szóló 64/433 EKG irányelv módosításáról és konszolidálásáról (módosította a 92/5 EKG, 95/23 EK irányelv).

92/5 EKG tanácsi irányelv a húskészítmények belső piaci kereskedelmét érintő egészségügyi problémákról szóló 77/99 EKG irányelv módosításáról és konszolidálásáról, valamint a 64/433 EKG irányelv módosításáról (módosította a 95/68 EK, 97/76 EK, 83/201 EKG irányelv).

92/46 EKG tanácsi irányelv a nyers tej, a hőkezelt tej, a tejtermékek és a tejalapú termékek előállításának és forgalomba hozatalának egészségügyi szabályairól (módosította a 94/71 EK irányelv).

92/48 EKG tanácsi irányelv egyes halászhajókon fogott halászati termékekre vonatkozó minimális higiéniai szabályokról a 91/493 EKG irányelv 3.(1).(a)(i) pontjának megfelelően.

92/116 EKG tanácsi irányelv a friss baromfihús kereskedelmét érintő egészségügyi problémákról szóló 71/118 EKG irányelv módosításáról és konszolidálásáról.

94/65 EK tanácsi irányelv a darált hús és az előkészített hús előállításának és forgalomba hozatalának előírásairól.

94/371 EK tanácsi határozat bizonyos típusú tojások forgalomba hozatalára vonatkozó speciális közegészségügyi feltételekről.

7. Állatvédelem

Az Európai Unió a gazdasági haszonállatok és a kísérleti állatok védelmének szabályait fekteti le, minimális követelményeket meghatározó *irányelvek* formájában. A szabályozás kiterjed a gazdasági *haszonállattartás* általános állatvédelmi követelményeire, egyes állatfajok (borjú, sertés, tojtyúk) tartásának speciális szabályaira, az állatszállítás, valamint a vágás során betartandó állatvédelmi előírásokra.

Az irányelvek részletesen foglalkoznak az egyes állatok *helyigényével* életkor és hasznosítási irány szerint, meghatározzák a *gondozás alapelveit* és minimális elvárásait, szólnak továbbá az *illetékes hatóság* (a tagországok mindegyikében az állami állat-egészségügyi szolgálat) *feladatairól*, ellenőrzési és jelentési kötelezettségéről.

Az *előállat-szállításokat* szabályozó rendelkezések állatfajonként és életkor szerint előírják a szállítás *maximális időtartamát*, az állatszállító járművel szemben támasz-

tott minimális elvárásokat. Előírják továbbá hosszú távú szállítás esetén az *útvonalterv* elkészítését, amely a szállítmányt kíséri az állat-egészségügyi bizonyítvánnyal együtt, és amely feltünteti azokat az etető-, itató-, pihentető helyeket, ahol a szállítmány e célból meg fogja szakítani útját. Az útvonaltervet az állat-egészségügyi határállomáson, valamint a rendeltetési helyen is ellenőrzi az illetékes állat-egészségügyi hatóság.

A *vágóállatok levágására*, illetve egyes esetekben leölésére vonatkozó közösségi szabályok nagy hangsúlyt helyeznek az álla-

tok vágóhídra történő érkezésekor az ottani *elhelyezés* körülményeire, a megfelelő *kábításra* és az eszméletlen állapot fenntartására az *elvéreztetés* teljes időtartama alatt.

Az EU foglalkozik ezen túl a *kísérleti állatok* tartásának, tenyésztésének állatvédelmi szabályaival, továbbá a kísérletek lebonyolításának állatvédelmi előírásaival is. Az unió rendkívül szigorú és részletes követelményrendszer lefektetésével kívánja biztosítani, hogy az egyes kísérletekhez felhasznált állatok minimális beavatkozáson essenek át. Kiemelten kezeli továbbá a kísérletek alapos dokumentálását, az ellenőrzéseket és az úgynevezett alternatív (állatok részvételét nem igénylő) kísérleti módszerek kidolgozását.

Fontosabb közösségi jogszabályok

86/609 EKG tanácsi irányelv a kísérleti és más tudományos célra használt gerinces állatok védelméről.

91/628 EKG tanácsi irányelv az állatok szállítás közbeni védelméről, valamint a 90/425 EKG és a 91/496 EKG irányelvek módosításáról (módosította a 95/29 EK tanácsi irányelv).

91/629 EKG tanácsi irányelv a borjak védelmének minimális követelményeiről (módosította a 97/2 EK irányelv).

91/630 EKG tanácsi irányelv a sertések védelmének minimális követelményeiről (módosította a 2001/88 EK és a 2001/93 EK irányelv).

93/119 EKG tanácsi irányelv az állatok vágás vagy jelölés alatti védelméről.

1255/97 EK tanácsi rendelet az etető, itató, pihentető állomásokra (staging points) vonatkozó közösségi előírásokról, valamint a 91/628 EKG irányelv mellékletében meghatározott útvonalterv módosításáról.

98/58 EK tanácsi irányelv a gazdasági haszonállatok védelméről.

411/98 EK tanácsi rendelet az élő állatokat nyolc órás menetidőt meghaladóan szállító közúti járművekre vonatkozó kiegészítő állatvédelmi követelményekről.

1999/74/EK tanácsi irányelv a tojótyúkok védelmének minimális követelményeiről.

8. Állati eredetű hulladékok kezelése

Az állati eredetű hulladékok eltávolítása, megfelelő kezelése, ártalmatlanítása, megsemmisítése a BSE és más járványos állatbetegségek okán napjainkban egyre nagyobb jelentőséget kap. Természetesen a kérdésnek az állat-egészségügyi vonatkozásokon

túl számos környezetvédelmi aspektusa is van.

A kilencvenes évek elején született közösségi előírás *három kategóriába* sorolja az állati eredetű hulladékokat: nagy kockázatot (HRM), kis kockázatot (LRM) és úgynevezett speciális kockázatot képviselő anyagok (SRM). Meghatározza továbbá a feldolgozásuk során követendő eljárást és annak paramétereit (hőmérséklet, nyomás, időtartam). Az ilyen hulladékok kezelését végző üzemek létrehozása és működtetése állat-egészségügyi hatósági engedélyhez kötött, és ezeket hatósági állatorvos felügyeli, ellenőrzi.

A BSE megjelenése és széles körű elterjedése a korábbiaknál szigorúbb és részletesebb szabályozások kidolgozását tette szükségessé. A közösségi joganyag különösen a *speciális kockázatot képviselő anyagok* (kérődzők testének egyes részei) vágás alatti eltávolítását, ennek részletes metodikáját, ezeknek a hulladékoknak a kezelését, tárolását és megsemmisítését írja le részletesen.

A tagországokban azonban jelentős nehézséget okoz a nagy mennyiségű, a speciális kockázatot képviselő anyagok kategóriájába tartozó hulladékok környezetvédelmi szempontoknak is megfelelő megsemmisítése. Többfajta megoldással is kísérleteznek (például cementművekben történő elégetés, talajba való visszajuttatás, hőenergiává alakítás stb.).

Fontosabb közösségi jogszabályok

1774/2002 EK európai parlamenti és tanácsi rendelet a nem emberi fogyasztásra szánt állati melléktermékekre vonatkozó egészségügyi szabályokról.

2002/33 EK európai parlamenti és tanácsi rendelet a 90/425 EKG és a 92/118 EKG tanácsi irányelvek módosításáról az állati melléktermékekre vonatkozó egészségügyi követelmények tekintetében.

9. Közös intézkedések

Az úgynevezett közös intézkedések körébe az alábbi területek tartoznak:

- zoonózisok;
- hormontartalmú hozamfokozó szerek használata;
- élelmiszerekben található maradékanyagok vizsgálata, ellenőrzése.

A zoonózisok (emberről állatra, állatról emberre terjedő betegségek) körébe többféle betegség tartozik (például gümőkór, veszettség, ételfertőzések, ételmérgezések). Az eddigi közösségi szabályozás leginkább az *élelmiszerek útján*, azok közvetítésével terjedő betegségekkel foglalkozott, ezek közül is kiemelten a *szalmonellózissal* mint a leggyakoribb ilyen típusú megbetegedéssel. Jelenleg folyamatban van egy részletes, a

szalmonella csökkentését, valamint az attól való mentesség elérését célzó, több évre kiterjedő program uniós szabályozásának kidolgozása.

A *hormonokat* és hormontartalmú hozamfokozó szereket az unióban *tilos etetni a gazdasági haszonállatokkal*. Nem megengedett továbbá egyes antibiotikumok ilyen célú felhasználása. Ezen a területen az Európai Unió kemény csatát vív a világ más országaival, de leginkább az Amerikai Egyesült Államokkal, ahol nincs ilyen szigorú szabályozás, és ez a különbség nagymértékben nehezíti az élelmiszerek kereskedelmét.

Az élelmiszerekben található *maradékanyagok* (reziduumok) monitoring-jellegű *országos ellenőrzése* alapvető uniós követelmény, amelynek nemcsak a tagországoknak,

hanem azon harmadik országoknak is meg kell felelniük, amelyek az Európai Unióba kívánnak élelmiszert exportálni. A közösségi szabályok meghatározzák az egyes állatgyógyászati készítmények *maradékanyag-tolerancia határértékét* (MRL), amely még megengedett az élelmiszerekben. Ez a határérték sok esetben nulla. Részletes előírások vonatkoznak továbbá a monitoring-program lebonyolítására, az alkalmazandó vizsgálati módszerekre, a vizsgálandó minták vételére, számára nézve.

Fontosabb közösségi jogszabályok

92/117 EKG tanácsi irányelv speciális zoonózisok és speciális állatokban és állati eredetű termékekben előforduló zoonótikus kórokozók elleni óvintézkedésekről az ételfertőzések és ételmérgezések megelőzése érdekében (módosította a 97/22 EK és 99/72 EK irányelv).

96/22 EK tanácsi irányelv egyes hormon- vagy tiroosztatisztikus hatású anyagok és B-agonisták állattartásban való alkalmazásának tilalmáról, valamint a 81/602 EKG, a 88/146 EKG és a 88/299 EKG irányelvek visszavonásáról.

96/23 EK tanácsi irányelv bizonyos anyagok és maradékanyagok ellenőrzé-

sére vonatkozó intézkedésekről élő állatokban és állati eredetű termékekben, valamint a 85/358 EGK és a 86/469 EGK irányelvek, továbbá a 89/187 EGK és a 91/644 EGK határozatok visszavonásáról.

99/879 EK tanácsi határozat bovine somatotropin (BST) forgalomba hozataláról és adminisztrálásáról, valamint a 90/218/EGK határozat visszavonásáról.

10. Állatgyógyászati készítmények

Az állatgyógyászati készítmények és a gyógyhatású anyaggal kezelt takarmányok engedélyezése, felügyelete, forgalmazásának ellenőrzése a tagországokban általában az állami állat-egészségügyi szolgálatok feladata.

Az állatgyógyászati készítményekkel foglalkozó közösségi rendelkezések nem tartoznak hivatalosan az állat-egészségügyi joganyaghoz, ennek ellenére – mivel szakmailag a témához illeszkednek – érdemes említést tenni róluk.

Jelentőségüket növeli kapcsolódásuk „az istállótól az asztalig” elvhez, hiszen az élő állatokon alkalmazott gyógyszeres kezelések, azok időtartama, a használt készítmények és azok adagolása nagymértékben befolyásolhatja az előállított élelmiszer biztonságát.

A *Gyógyászati Készítmények Értékelése Európai Ügynökségének* (EMA) feladata, hogy valamennyi, élelmiszer-előállítás céljából tartott gazdasági haszonállatnak szánt hatóanyagot tudományos alapon értékeljen, és az Európai Unió Bizottsága felé javaslatot tegyen maximális maradékanyag szintjükre.

Fontosabb közösségi jogszabályok

90/167 EGK tanácsi irányelv a gyógyhatású anyaggal kezelt takarmányok előállításának, forgalmazásának és felhasználásának feltételeiről a Közösségben.

2377/90 EGK tanácsi rendelet az állati eredetű élelmiszerekben megtalálható állatgyógyászati készítmény maradványok legmagasabb határértékének megállapítására szolgáló közösségi eljárás kialakításáról.

91/42 EGK bizottsági irányelv az állatgyógyászati készítmények helyes gyártási eljárására vonatkozó alapelvek és iránymutatások megállapításáról.

92/117 EGK tanácsi irányelv speciális zoonózisok és speciális állatokban és állati eredetű termékekben előforduló zoonotikus kórokozók elleni óvintézkedésekről az ételfertőzések és ételmérgezések megelőzése érdekében (módosította a 97/22 EK és 99/72 EK irányelv).

96/23 EK tanácsi irányelv bizonyos anyagok és maradékanyagok ellenőrzésére vonatkozó intézkedésekről élő állatokban és állati eredetű termékekben, valamint a 85/358 EKG és a 86/469 EKG irányelvek, továbbá 89/187 EKG és a 91/664 EKG határozatok visszavonásáról.

99/879 EK tanácsi határozat a bovi-re somatotropin (BST) forgalomba hozataláról és adminisztrálásáról, valamint a 90/218 EKG határozat visszavonásáról.

2001/82 EK európai parlamenti és tanácsi irányelv az állatgyógyászati készítmények közösségi kódexéről.

11. Kétoldalú állat-egészségügyi egyezmények

Az Európai Unió számos kétoldalú állat-egészségügyi egyezményt, megállapodást kötött részben más államcsoportokkal (például az EFTA-országokkal), részben pedig harmadik országokkal (például Kanadával, Új-Zélanddal, az USA-val, Svájcjal). Ezek a megállapodások az élő állatok és az állati eredetű termékek kereskedelmére vonatkozó állat-egészségügyi feltételeket rögzítik.

IV. Hazai helyzet, további feladatok

1. Élő állatok és állati eredetű termékek állat-egészségügyi ellenőrzése

A magyar és az uniós rendszer között a leglényegesebb eltérés a koncepcióban van, hiszen csak hazánk csatlakozásakor léptethetők életbe az egységes belső piac alapelvei és az ennek megfelelő állat-egészségügyi ellenőrzés. Azaz az átállásnak jóformán *egyik napról a másikra* kell megtörténnie.

A közösségi jogszabályok átvétele még ebben az évben megtörténik, a végrehajtás azonban csak kisebb részben valósítható meg Magyarország tagállammá válása előtt.

Hazánkban jelenleg is állat-egészségügyi bizonyítványhoz kötött az élő állatok és az állati eredetű termékek belföldi, illetőleg országok közötti szállítása. A kísérő dokumentumok formája és tartalma azonban jelenleg még eltér a közösségi okmányokétól. Az *állat-egészségügyi ellenőrzés nálunk ma teljes körű* mind a származási, mind a rendeltetési helyen.

Az uniós követelményeinek megfelelő állat-egészségügyi ellenőrzésre való felkészülést segíti az ANIMO-rendszerhez való csatlakozás, amelynek várható időpontja ez év július elseje.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

61/2002. (VIII. 1.) FVM rendelet az egyes állatok szaporításának, a szaporítóanyag felhasználásának, valamint behozatalának és kivitelének állat-egészségügyi feltételeiről.

2. Állatok jelölése és nyilvántartása

Magyarországon 2000 óta a teljes *szarvasmarha-állomány* a közösségi követelményeknek megfelelően *egyedileg megjelölt* és nyilvántartott. Még ez évben beépülnek az uniós szabályozás hiányzó részei a magyar jogrendbe, és befejeződik a központi adatbázis fejlesztése is. A *központi adatbázis* működését már többször is ellenőrizték uniós szakértők, és várhatóan nem fog különösebb nehézséget okozni annak elfogadtatása a csatlakozás után.

A *sértés-azonosítási* és -nyilvántartási rendszer kiépítése két kísérleti projekt sike-

res megvalósítása és annak kedvező tapasztalatai alapján, közösségi pénzügyi segítségével nemrég kezdődött meg.

A juh- és kecske-jelölési és regisztrációs rendszer kialakítására is történtek már kezdeményezések.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

99/2002. (XI. 5.) FVM rendelet a szarvasmarha-fajok egyedeinek jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről.

3. Állat-egészségügyi ellenőrzések és vizsgálatok finanszírozása

Magyarországon az állat-egészségügyi szolgálat ma is szed a hatályos tarifarendeletnek megfelelő díjakat, ezek mértéke közelít a közösségi szinthez, de struktúrája némileg eltérő. A közösségi előírásoknak megfelelő

szabályozás életbe léptetése a csatlakozás időpontjától várható.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

4. Harmadik országból az Európai Unióba érkező állatok és állati eredetű termékek állat-egészségügyi ellenőrzése

A közösségi követelményeknek megfelelő hosszú távú állat-egészségügyi határállomások kialakítása a csatlakozási tárgyalások egyik kulcskérdése volt.

Magyarország vállalta, hogy minden olyan határszakaszon, amely az EU külső határa lesz, kiépít egy *teljes körű állategészségügyi határállomást*, és igény szerint, a forgalom függvényében továbbiakat is. Ezek megépítése jelentős beruházást igényel, amelyhez hazánk *közösségi pénzügyi támogatást* kapott.

Ez év áprilisában adtak át Röszkén, Letenyén és Záhonyban egy-egy – a közösségi követelmények szerint épült – közúti állat-

egészségügyi határátkelőhelyet. A Ferihegyi nemzetközi repülőtéren is megkezdődött az állat-egészségügyi határállomás kiépítése. Tervezés alatt állnak továbbá vasúti állategészségügyi határátkelő helyek is.

A technikai feltételek megteremtése mellett szükség van az *állat-egészségügyi határállomási állatorvosok* képzésére is, hiszen jelenleg az ellenőrzés hazai rendszere eltér a közösségitől. A szállítmányok részletes fizikális vizsgálatára a rendeltetési helyen kerül sor, és csak a dokumentáció ellenőrzését és a részleges azonossági ellenőrzést végzik a határállomáson az illetékes állatorvosok.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

61/2002. (VIII. 1.) FVM rendelet az egyes állatok szaporításának, a szaporítóanyag felhasználásának, valamint behozatalának és kivitelének állat-egészségügyi feltételeiről.

5. Az állatbetegségek megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedések

A Nemzetközi Állat-járványügyi Hivatalnak Magyarország annak alapítása óta (1924) tagja, ezért a közösségi követelmények nem jelentenek újdonságot: hazánk is az úgynevezett „kiirtási politikát” alkalmazza a legfontosabb járványos állatbetegségek megjelenése esetén.

Az ide vonatkozó közösségi jogszabályok teljes körű átvétele még az idei évben befejeződik, és elkészültek az egyes betegségekre vonatkozó magyar *készletli tervek* is. 2002 májusában pedig sor került egy ragadós száj- és körömfájás *szimulációs gyakorlatra*, közösségi szakértők bevonásával.

Az állat-egészségügyi törvény 2001. évi módosítása átvette a *100 százalékos kártalanításra* vonatkozó közösségi rendelkezést, amely a csatlakozástól lép hatályba.

A BSE vonatkozásában Magyarországon már a nyolcvanas évek végétől ellenőrzési programot végez a magyar állat-egészségügyi hatóság, amelynek részletes szabályai az aktuális közösségi követelményeknek megfelelnek. Továbbá az uniós előírásokkal harmonizáló, úgynevezett monitoring-program van érvényben.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

13/2002. (I. 30.) FVM rendelet a rókák vesztség elleni orális immunizálásáról.

21/2002. (III. 20.) FVM rendelet a szarvasmarhák enzootikus leukozisától való mentesítés szabályairól.

30/2002. (IV. 19.) FVM rendelet az egyes állatbetegségek Európai Közösségeknek történő bejelentési szabályairól.

31/2002. (IV. 19.) FVM rendelet az afrikai lópestis megelőzéséről és leküzdéséről.

35/2002. (IV. 27.) FVM rendelet a kékenyelv-betegség elleni védekezés szabályairól.

44/2002. (V. 17.) FVM. rendelet a madárinfluenza és a Newcastle-betegség elleni védekezésről.

61/2002. (VIII. 1.) FVM rendelet az egyes állatok szaporításának, a szaporítóanyag felhasználásának, valamint behozatalának és kivitelének állat-egészségügyi feltételeiről.

65/2002. (VIII. 9.) FVM rendelet a gümőkór elleni védekezésről.

68/2002. (VIII. 15.) FVM rendelet az édesvízi halak fertőző betegségei elleni védekezésről és a fertőző betegségektől mentes halgazdaságok létrehozásáról.

71/2002. (VIII. 15.) FVM rendelet a ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésről.

75/2002. (VIII. 16.) FVM rendelet a klasszikus sertéspestis és az afrikai sertéspestis elleni védekezésről.

7/2003. (II. 4.) FVM rendelet a ló fertőző arteritise elleni védekezésről.

14/2003. (II. 14.) FVM rendelet a sertések hólyagos betegsége elleni védekezés szabályairól.

6. Élelmiszerhigiénia

Magyarország évtizedek óta exportál az Európai Unió tagországaiba állati eredetű élelmiszereket, tehát a közösségi követelmények ismertek a magyar hatóság és az előállítók egy része előtt.

Jogi szabályozásunk azonban csak ez év közepére lesz teljes mértékben harmonizált. Az új, az uniós követelményekkel megegyező magyar jogszabályok alapján a csatlakozás időpontjáig a magyar állat-egészségügyi szolgálat minimálisan *évente felméri* az élelmiszer-előállító üzemek állapotát, az uniós csatlakozásra való felkészülés helyzetét. A magyar *SAPARD-program* egyik célterülete az élelmiszeripar modernizálása, ezért az érintett üzemek *pénzügyi támogatásban* részesülhetnek majd ebből az alapból.

Nagy feladatot és költséges beruházást jelent továbbá az élelmiszer-előállító üzemek egy részének a közösségi követelményeknek való teljes megfelelése a csatlakozás várható időpontjára. Ezért Magyarország a nagykapacitású emlős-vágóhidak meghatározott körére *átmeneti mentességet* kapott egyes üzemkialakítási feltételeknek való megfelelés alól.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

9/2002. (I. 23.) FVM rendelet a vadon élő állatok és tenyésztett vadak elejtéséről és forgalmazásáról.

23/2002. (IV. 5.) FVM rendelet a tojástermékek előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

40/2002. (V. 14.) FVM. rendelet a halászati termékek termelésének és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

69/2002. (VIII. 15.) FVM rendelet a trichinella fertőzésre fogékony állatok friss húsának trichinella-vizsgálatáról.

70/2002. (VIII. 15.) FVM rendelet a friss baromfihús előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

77/2002. (VIII. 23.) FVM rendelet a vagdalt-, darált- és előkészített (fűszerezett) húсок előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai követelményeiről, a friss hús előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

100/2003 (I. 8.) FVM-ESZCSM együttes rendelet a nyers tej, a hőkezelt tej és a tejalapú termékek előállításának, forgalmazásának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

13/2003. (II. 12.) FVM rendelet a marhahús és a marhahús-készítmények kötelező címkézéséről.

20/2003. (II. 28.) FVM rendelet a húskészítmények és egyes egyéb állati eredetű termékek előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszer-higiéniai feltételeiről.

7. Állatvédelem

Az 1998-ban elfogadott magyar állatvédelmi törvény adja a szükséges keretet a közösségi szabályok átvételéhez. A törvény végrehajtására kiadott számos rendelet és ezek folyamatban lévő módosításai teljes meg-

felelősséget jelentenek a vonatkozó uniós jogszabályokkal. Ezeknek a jogszabályoknak egy része olyan új elemeket tartalmaz, amelyek átvételéhez és csatlakozásig történő végrehajtásához az érintett termelők részletes tájékoztatása és jelentős beruházások szükségesek.

A magyar állat-egészségügyi szolgálat a kijelölt illetékes hatóság az állatvédelmi jogszabályok tekintetében. Már az állatvédelmi törvény megszületése után megkezdődött az ellenőrzésben részt vevő hatósági állatorvosok képzése, felkészítése az állatvédelmi feladatok végrehajtására.

Harmonizált magyar jogszabályok

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről.

2002. évi LXVII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény módosításáról.

243/1998. (XII. 31.) kormányrendelet az állatkísérletek végzéséről.

244/1998. (XII. 31.) kormányrendelet az állatvédelmi bírságról.

245/1998. (XII. 31.) kormányrendelet a települési önkormányzat jegyzőjének az állatok védelmével, valamint az állatok nyilvántartásával kapcsolatos egyes feladat- és hatásköreiről.

8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól.

9/1999. (I. 27.) FVM rendelet a vágóállatok levágásának és leölésének állatvédelmi szabályairól.

10/1999. (I. 27.) FVM rendelet az Állatvédelmi Tanácsadó Testületről.

13/1999. (IV. 28.) KHVM-FVM együttes rendelet az állatszállításról.

32/1999. (III. 31.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól.

36/1999. (IV. 2.) FVM-KöM-GM együttes rendelet a kísérleti állatok tenyésztésének (szaporításának), tartásának, szállításának és forgalomba hozatalának szabályairól.

3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának részletes szabályairól.

20/2002. (III. 14.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet módosításáról.

26/2002. (IV. 13.) FVM rendelet a vágóállatok levágásának és leölésének

állatvédelmi szabályairól szóló 9/1999. (I. 27.) FVM rendelet módosításáról.

58/2002. (VIII. 17.) FVM-KvVM-GKM együttes rendelet a kísérleti állatok tenyésztésének (szaporításának), tartásának, szállításának és forgalomba hozatalának szabályairól szóló 36/1999. (IV. 2.) FVM-KöM-GM együttes rendelet módosításáról.

98/2002. (V. 05.) kormányrendelet az állatvédelmi bírságról szóló 244/1998. (XII. 31.) kormányrendelet módosításáról.

103/2002. (V. 10.) kormányrendelet az állatkísérletek végzéséről szóló 243/1998. (XII. 31.) kormányrendelet módosításáról.

8. Állati eredetű hulladékok kezelése

Magyarországon az állati eredetű hulladékok kezelésére, ártalmatlanítására vonatkozó jogszabályok a közösségi rendelkezésekkel egy időben születtek, és annak megfelelő szabályozást tartalmaztak az állati eredetű hulladékok kategorizálására és a feldolgozás paramétereire vonatkozóan.

Az állathulladék-kezelő üzemek rendszeres állat-egészségügyi ellenőrzés alatt állnak, és létesítésük is hatósági engedélyhez kötött. Ezenfelül az állattartó telepeknek és

a vágóhidaknak, ahol speciális kockázatot képviselő anyagok keletkeznek gondoskodniuk kell azok megfelelő tárolásáról, valamint az ártalmatlanító üzembe történő elszállításáról.

A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma (BSE) kapcsán született további közösségi szabályozásokat is igyekezett a magyar állat-egészségügyi szolgálat a lehető legrövidebb időn belül követni. Ennek érdekében az országos főállatorvos utasítását használta Magyarország mint azonnal hatályba léptethető jogi eszközt, amelyet most váltanak fel az erre vonatkozó harmonizált miniszteri rendeletek. Az úgynevezett speciális kockázatot képviselő anyagok közösségi előírásoknak megfelelő kezelése 2001 áprilisától kötelező Magyarországon.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény módosításáról.

9. Közös intézkedések

Magyarországon a zoonózisok megelőzését és leküzdését célzó rendelkezések több évtizede léteznek. Az aktuális közösségi elvárásnak teljes mértékben megfelelő szabályozás

megjelenése a következő hónapokban várható, egy országos szalmonella-csökkentési program beindításával együtt.

A hozamfokozó szerekekkel kapcsolatos uniós előírásokat már teljes mértékben átvettük.

Miután hazánk évtizedek óta exportál állati eredetű élelmiszert az Európai Unióba, a maradékanyag monitoring-program is elindult, szinte egy időben a vonatkozó közösségi előírás megszületésével. Az éves monitoring-program tervezetét és az előző időszakról szóló jelentést évente hivatalosan megküldjük az Európai Bizottság illetékesének.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

10/2002. (I. 23.) FVM rendelet az állati eredetű élelmiszerekben előforduló, egészségre ártalmas maradékanyagok monitoring vizsgálati rendjéről.

25/2002. (IV. 12.) FVM rendelet a bovin somatotropin és egyéb biotechnológiai úton előállított somatotropinok forgalomba hozatalának tilamáról.

49/2002. (V.24.) FVM rendelet a szalmonellózis és a baromfitífusz elleni védekezésről és a mentesség megtartásáról.

81/2002. (IX.4.) FVM rendelet a zoonózisok elleni védekezés állat-egészségügyi feladatairól.

10. Állatgyógyászati készítmények

Az állatgyógyászati készítményekre vonatkozó magyar szabályozás megfelel a közösségi-
nek, kisebb technikai eltérésektől eltekintve.
A teljes harmonizáltság elérése ez évre várható.

Az állatgyógyászati készítményekkel kapcsolatos jogalkotási és hatósági feladatokat Magyarországon is az állat-egészségügyi szolgálat feladatai közé tartoznak.

Harmonizált magyar jogszabályok

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről.

2001. évi XVII. törvény az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI törvény módosításáról.

36/2002. (IV. 29.) FVM rendelet az állatgyógyászati készítményekről.

37/2002. (V. 3.) FVM. rendelet az állatgyógyászatban használt gyógyászati villamos eszközökről.

11. Kétoldalú állat-egészségügyi egyezmények

Magyarország az elmúlt évtizedekben számos országgal kötött kétoldalú állat-egészségügyi megállapodást, ezek azonban mind keretjelle-
gűek, nem tartalmaznak olyan kereskedelmet befolyásoló állat-egészségügyi részeket, amelyek ellentétesek lennének az unió előírásaival.

A bemutatott témakörök egyértelműen jelzik az állategészségügy szerteágazó voltát és komplexitását, valamint az „istállótól az asztalig” történő ellenőrzés és visszakereshetőség igényét.

A magyar állategészségügy felkészült és felkészül a közösségi előírások átvételére és végrehajtására, de szem előtt tartja a magyar érdekeket, valamint a magyar áruk minőségének – és ezáltal versenyképességének – fenntartását és javítását is.

Az Európai Unió a csatlakozási tárgyalások során megvizsgálta a jelölt országok

által kötött kétoldalú állat-egészségügyi egyezményeket abból a szempontból, hogy azok nem tartalmaznak-e olyan megállapodásokat, kereskedelmi könnyítéseket állat-egészségügyi téren, amelyek ellentétesek a közösségi szabályokkal, és amelyek fenntartása a csatlakozás után nem lehetséges.

V. További információforrások

Európai Unió

<http://europa.eu.int>

<http://forum.europa.eu.int>

Európai Parlament

<http://www.europarl.eu.int>

Élelmiszerbiztonsági Hivatal

http://europa.eu.int/comm/food/fs/efa/index_en.html

<http://www.efsa.eu.int>

<http://www.eu-info.hu>

<http://www.euro.hu>

<http://www.agra-net.com>

Euroguide

<http://www.euroguide.org>

<http://eur-op.eu.int/portail/en/index.html>

TAIEX

<http://taiex.be>

Economic and Social Committee

<http://www.esc.eu.int>

<http://pharmacos.eudra.org>

Az EU-bővítéssel kapcsolatos információk

<http://www.dree.org/elargissement>

ADNS

<http://adns.cec.eu.int/adn/>

Agra Europe

<http://www.agra-net.com>

EuroKom

<http://www.eurokom.ie>

Joint Research Centre

<http://www.jrc.cec.eu.int>

Állatjelölés

<http://idea.jrc.it>

Élelmiszer-előállító üzemek az EU-tagországokban

<http://www.eurovetlink.com>

European BioSafety Association

<http://www.ebsa.be>

EMPRES

<http://www.fao.org/EMPRES>

FAO/WHO Collaborating Centre for Research and Training in Food Hygiene and Zoonoses

<http://www.bgvv.de>

European Federation of Animal Health

<http://www.fedesa.be>

International Federation for Animal Health

<http://www.ifah.org>

Brit Állatorvosi Kamara

<http://www.rcvs.org.uk/home.html>

Állatvédő szervezetek

Eurogroup for Animal Welfare

<http://www.eurogroupanimalwelfare.org>

The National Anti-Vivisection Society Limited

<http://www.navs.org.uk>

Compassion in World Farming

<http://www.ciwf.co.uk>

Animals' Angels

<http://www.animals-angels.de>

International league for the protection of horses

<http://www.ilph.org>

Kutató- és egyéb intézetek

CEMAGREF

<http://www.cemagref.fr>

International Life Sciences Institute

(European Branch)

<http://europe.isli.org>

Institut für Agrarentwicklung in Mittel und Osteuropa

<http://www.iamo.de>

National Veterinary and Food Research Institute (Finland)

<http://www.eela.fi>

International Alliance of Dietary Supplement Associations

<http://www.iadsa.org>

Veterinary laboratory Agency

<http://www.defre.gov.uk/corporate/vla>

Magyar címek

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési

Minisztérium

<http://www.fvm.hu>

Földművelésügyi Költségvetési Iroda

<http://www.fki.gov.hu>

Külügyminisztérium

<http://www.mfa.gov.hu>

Igazságügyi Minisztérium

<http://www.im.gov.hu>

**A „Mezőgazdaság”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:**

Dr. Bene László – Dr. Németh Lajos
Csatlakozás az Európai Unió
zöldség-gyümölcs ágazatához

•

Ertseyné Dr. Peregi Katalin – Dr. Bach István
A vetőmag és szaporítóanyag
termesztésének és használatának feltételei

•

Somogyi Zoltán
A csatlakozási tárgyalások agrárfejezete

•

Kalmár Károly – Szabó Lajos
Az uniós csatlakozás és a növényegészségügy

•

Dr. Mikulás Ildikó – Dr. Bene László
Szőlő és bor az Európai Unióban

•

Dr. Tar Ferenc
A hátrányos helyzetű és
környezetileg korlátozott térségek

•

Szedlák Tamás – Dr. Varga László
Erdőgazdálkodás az
Európai Unióban

•

Apagyi Géza – Horváth Gábor – Dr. Mihály Szabolcs
Földtulajdon, földvédelem,
földnyilvántartás

Az Európai Unióban már a hatvanas években megkezdődött az állategészségügyre vonatkozó szabályozás kidolgozása. Az intézkedések célja nem csupán az állatok, de áttételesen – az állati eredetű élelmiszerek biztonságának növelésével – az emberek egészségének védelme is. A szabályrendszer által felölelt terület hagyományos kategorizálása azonban mára némileg idejét múlta, hiszen az elmúlt időszakban addig alig tapasztalt mértékben pusztítottak járványok, sőt új betegségfajták is megjelentek. Így a közösségi szabályozás arra törekszik, hogy a lehető legnagyobb mértékben lefedje az állategészségüghöz kapcsolódó tevékenységeket, témákat. Füzetünkben a szabályozás részterületeiről olvashatnak hasznos tudnivalókat.

Dr. Horváth Ágnes
osztályvezető
Földművelésügyi Minisztérium